

97. Cegléd, Fertály-földek II.

(Pest megye) Ő, Á, Kk

2005. július 8. és november 7. között megelőző feltárást végeztünk a 4. sz. főút szélesítése során, a 71+625–71+775 km-szelvényben, a főút mindkét oldalán. A 4272 m²-nyi területen összesen 179 objektumot tártunk fel, amelyek – a szomszédos Cegléd 4/14 és Cegléd 4/17 sz. lelőhelyekhez hasonlóan – egy Árpád-kori településhez tartoztak.

A 179 objektumból 3 gödör bizonyult leletei alapján késő középkorinak, 1 gödör pedig minden kétséget kizáróan újkorinak. A lelőhelyen 4 objektumból, 2 árokból és 2 gödörből kerültek elő kisméretű, jellegtelen őskori cseréptöredékek, középkori leletanyaggal keverve.

Egyértelműen Árpád-kori leletanyag 82 objektumból került elő. További 93 objektumról feltételezhető, hogy az egykori Árpád-kori településrészlethez tartoztak. A feltárt Árpád-kori objektumokból 83 árok vagy árokrészlet, 64 gödör (ebből 4 kiégetett oldalú élelem-tároló verem), 13 sarokba épített kemencés gödörház, 6 szabadtéri kemence, 1 három kemencéből és azok közös munkagödörből álló kemencebokor, 4 kút és 4 műhely. Az objektumok elenyészően kis része bizonyult leletben gazdagnak, a legtöbb árokból és gödörből kis mennyiségű cseréptöredék, állatcsont-töredék és patics került elő. Viszonylag nagy mennyiségben kerültek elő kisméretű vastárgyak töredékei, megmunkált csontszerszámok, valamint a vasmegmunkálás melléktermékeként jelentkező kohó- és kovácsalak.

A lelőhely az objektumokat tekintve intenzívnek bizonyult, az egymást metsző Árpád-kori árkok, gödrök, kemencék és házak alapján több települési fázist tudtunk elkülöníteni. A legkorábbi időszakot az árkok (vízelvezető árkok) jellemzik, ezt követik a már betemetett árkokra épített szabadtéri kemencék és a négyszögletes, földbe mélyített, sarokba épített kemencés, 8–10 m²-es alapterületű házak. A 4. sz. főúttól É-ra lévő, bal oldali sávban került sor a lelőhely legnagyobb jelentőségű objektumainak feltáráására, ahol a lelőhelyre jellemző Árpád-kori házak közül négyet elhagyásuk után műhellyé alakítottak. Ezekből a műhelyekből nagy mennyiségben kerültek elő csontszerszámok, fúvócsőtöredékek, mészködarábok, kohósalak, valamint a vasolvasztás folyamata után elbontott kohó falának átégett és vassalakkal összeolvadt darabjai, amelyeken megfigyelhetők a fújtatócsövek lenyomatai is. A leletek és az objektumokon belül megfigyelt jelenségek – salakgödrök, a kohóból kifolyatott és megszilárdult salakcsíkok, koromgödrök, a kisméretű kohók legelső átégett rétegei – alapján biztosak lehetünk benne, hogy a lelőhelyen a közelből begyűjtött gyepvasércet kohósították, és az így nyert vashucákat a környékbéli kovácsműhelyekben hasznosították.

A leletanyag a ceglédi Kossuth Múzeumba került.
Munkatársak: Ecsedy István, Zsoldos Attila.

ZIMBORÁN GÁBOR

98. Cegléd, Fertály-földek III.

(Pest megye) R, B, Á

A 4. sz. főút 72+130–72+500 km-szelvényének déli oldalán, a főút tervezett szélesítésének sávjában, továbbá a J2 jelzésű tervezett földút és a jobb oldali útcsatlakozás területét (a 4/18 sz. lelőhelyet) próbaátást követően megelőző feltárással kutattuk.

A próbafeltárást 2005 áprilisában, a megelőző feltárást és a lelőhely K-i részének szondázását július 18. és szeptember 27. között végeztük. A lelőhely K-i részén húzott kutatóárkokban alig volt régészeti értékkel rendelkező objektum.

A kutatott mintegy 9000 m²-en összesen 95 objektum került elő. A szórványos őskori gödrök közül a középső és késő rézkor átmeneti időszakát képviseli a 78. sz. szabálytalan alakú gödör, melyen Árpád-kori árkok haladtak át, az egyik gödör késő bronzkori. Néhány újkori beásástól eltekintve a többi telepobjektum kevésbé intenzív Árpád-kori településrészlethez tartozik. A telepobjektumok többsége különböző méretű és irányú árkok, árokrészlet, 24 gödör, 1 kút, 4 szabadtéri kemence, 2 ház. A 95. sz. ház 3×2,8 m-es, közel Ny–K tengelyű, ÉK-i sarkában kisméretű, vajt kemencével, hossz tengelyénél két cölöplyukkal. Betöltéséből néhány hullámvonal-köteges fazéktöredék került elő. Hasonló méretű a 91. sz. ház is, ebben kemence nem volt. A 72. sz. szabadtéri kemence szögletes gödréhez két kemence csatlakozott, Ny-i részén átégett oldalú gödör helyezkedett el. Eredetileg kemencés ház lehetett az objektum, melynek ÉK-i oldalába utóbb újabb kemencét vajtak, s a házpadlónál kevésbé mélyebb munkagödör DNy-i végében átégett falú gödröt bontottunk ki. A komplexumot megcsönkította egy fiatalabb árok. A lelőhely K-i részén 3 kutatóárkokban 8 árok- és 1 gödör-részletet tártunk fel.

Az Árpád-kori objektumok igen szerény leletanyagában fazéktöredékek, néhány cserépbogrács-töredék, vasolvasztásból származó salakok mellett csontkorcsolya és egy játékkockává csiszolt juh asztragallosz érdemel említést.

Valószínűnek látszik, hogy a feltárt leletek időszakosan, főként pásztorkodási tevékenység során lakott terület emlékei. Erre utal a feltárt objektumok jellege, valamint az a tény, hogy az árkok és a kunyhószerű házak időbeli eltérésére stratigráfiai adatok is vannak. Mindazonáltal valószínű, hogy a középkori települési objektumok mindegyike a tatárjárás előtti időszak emléke, az újratelepülés után ez az alacsony térszínű rész mindvégig mezőgazdasági használatban volt.

A leletanyag a ceglédi Kossuth Múzeumba került.

ECSÉDY ISTVÁN

99. Cegléd, Intézeti-dűlő I.

(Pest megye) V

2005. augusztus 25. és szeptember 9., majd október 4–22. között végeztünk próbafeltárást a 4. sz. főút 75+340–75+720 km-szelvényétől É-ra a Perje-csatorna É-i part-